

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1939.

Andra kammaren.

Nr 24.

Tisdagen den 5 december.

Kl 4. e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 28 och den 29 nästlidna november.

§ 2.

Herr statsrådet *Forslund* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 92, med förslag till lag om tjänsteplikt, m. m.

§ 3.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 192, med inbjudan till andra kammaren att förena sig med första kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition, nr 92, med förslag till lag om tjänsteplikt, m. m., ävensom de ytterligare framställningar, som kunde komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor;

och blev berörda inbjudan antagen av andra kammaren.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts proposition, nr 92, med förslag till lag om tjänsteplikt, m. m.

§ 5.

Föredrogs var efter annan och hänvisades till första särskilda utskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 51 av herr *Henriksson*;

nr 52 av herrar *Werner* i Höjen och *Pettersson* i Rosta;

nr 53 av herr *Tengström m. fl.*;

nr 54 av herr andre vice talmannen *Magnusson*; samt

nr 55 av herrar *Ericsson* i Kinna och *Sundström* i Skövde.

§ 6.

Föredrogs, men bordlades åter första särskilda utskottets utlåtanden nr 57—59 samt andra särskilda utskottets utlåtande nr 29.

§ 7.

Föredrogs den av herr *Flyg* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få till hans excellens herr statsministern framställa interpellation, i anledning av förefintligheten inom landet av viss politisk organisation; och blev denna anhållan av kammaren bifallen.

Andra kammarens protokoll vid urtima riksdagen 1939. Nr 24.

1

§ 8.

Vid nu skedd föredragning av den av herr *Janson* i Frändesta vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet framställa interpellation, angående beredande av lagstadgad rätt för kommun att anvisa medel till anskaffning av luftvärnsmateriel, biföll kammaren denna anhållan.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

andra särskilda utskottets memorial och utlåtande:

nr 30, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra särskilda utskottets utlåtande nr 28 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tjänsteplikt för medicinalpersonal.

Härefter yttrade herr **talmannen**: Jag ber att få meddela kammaren, att jag ämnar låta båda de nyss första gången bordlagda, från andra särskilda utskottet inkomna ärendena föredragas till avgörande redan vid morgondagens plenum.

Jag hemställer, att kammaren måtte besluta, att dessa båda ärenden skola uppföras sist på morgondagens föredragningslista.

Kammaren biföll denna herr talmannens hemställan.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Henriksson*, nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 81, med förslag till förordning om skatt å läskedrycker, m. m.; och

herrar *Persson* i Tidaholm och *Nilsson* i Göteborg, nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 86, med förslag till förordning om statlig nöjes-skatt.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.10 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 6 december.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Svar å interpellation.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Forslund**, som anförde: Herr talman! Med kammarens tillstånd har herr Nordström interPELLERAT mig beträffande behandlingen av politiska flyktingar under nuvarande läge. Han har därvid tillfrågat mig *dels* huruvida jag ägde kännedom om de åtgärder, som på senaste tiden av underordnade myndigheter vidtagits mot politiska flyktingar, och *dels* huruvida jag hade för avsikt att rätta till dessa missförhållanden samt att tillse, att de politiska flyktingarna här i landet finge åtnjuta den asylrätt, de sökte, ävensom möjligheter att genom produktivt arbete åter skapa sig normala levnadsförhållanden.

Utän att närmare ingå på de särskilda fall interpellanten skildrat i motiveringen till sin interpellation önskar jag beträffande behandlingen av de politiska flyktingarna uttala följande.

Politiska flyktingar böra även i nuvarande situation kunna påräkna asylrätt och human behandling och skola, i den omfattning enskildas och samhällets resurser medgiva, beredas möjligheter till uppehälle. En sådan behandling förutsätter emellertid ett lojalt uppträdande från flyktingarnas sida. Missbruk av förtroendet genom för landets intressen skadlig verksamhet kommer icke att tolereras, och i det avseendet nödvändiggör den nuvarande situationen en skärpt vaksamhet.

Vidare yttrade

Herr Nordström i Kramfors: Herr talman! Jag ber att få till socialministern få framföra mitt tack för det svar, han lämnat på min interpellation, och för det löfte om en humanare behandling av politiska flyktingar, som han avgivit.

Jag kan likväl inte underlåta att fästa uppmärksamheten på det faktum, att även sedan jag framställt min interpellation från underordnade myndigheters sida vidtagits ytterligare åtgärder, som ge belägg för riktigheten av de farhågor, jag i min interpellation uttalat. Förutom de förhållanden, som jag i min interpellation påtalat, har det förekommit exempel på att myndigheterna icke rikta anmärkningar mot dessa politiska flyktingar för samhällsskadlig verksamhet utan i en hel del fall åsätta dem stämpeln »lösdrivare». Detta utgör enligt min mening en ganska allvarlig fara för dessa politiska flyktingar, då utlänningslagen föreskriver, att länsstyrelsen må förordna om utvisning från riket av dem som beträdas med lösdriveri. Att man nu åsätter politiska flyktingar skylten »lösdrivare» anser jag medföra risk för att personer, som hittills accepterats och godkänts som politiska flyktingar och som sådana legitimerats av vederbörande flyktingsorganisationer och vistats i landet i fyra—fem år utan att göra sig skyldiga till någonting för vårt land skadligt, nu genom dessa myndigheternas åtgärder hotas med utvisning.

Svar å interpellation. (Forts.)

Jag hade hoppats att socialministern hade velat ge ett uttryckligare besked i de av mig åberopade fallen och att det löfte socialministern givit om en humanare behandling och att de politiska flyktingarna kunna påräkna asylrätt, även skulle ha kommit dem till godo, som redan ha blivit anhållna och alltjämt sitta anhållna, åsatta stämpeln »lösdrivare». Mig veterligt har ingen av dessa anhållna beslagits med någon brottslig handling eller spioneriverksamhet, som en del av tidningspressen har velat göra gällande, utan de ha noga åttlytt de föreskrifter, som de äro hemfallna under på grund av det politiska flyktingsskapet, och de ha ingen högre önskan än att i Sverige få skaffa sig arbete och utkomst.

Jag uttalar alltså till sist den förhoppningen, att socialministerns löfte i svaret på min interpellation måtte utsträckas även till dem som redan äro anhållna och enligt min mening orättfärdigt anhållna.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 2.

Svar på fråga.

Hans excellens herr statsministern **Hansson** erhöi på begäran ordet, och anförde: Herr talman! Herr Lithander har till mig framställt följande fråga: Ämnar hans excellens statsministern tillse, att vid tillsättande av kristidsnämnder och kristidskommissioner beträffande såväl omfattning och utgiftsstat som lokaliteter det åt varje anordning icke gives mera permanent form än som kan komma att visa sig vara oundgängligen nödvändigt och alltså ifrågavarande anordningar under tider av tyngande skatter icke längre än behövt är komma att betunga rikets utgifter?

Svaret på frågan blir: ja.

Härefter yttrade

Herr Lithander: Herr talman! Jag ber att få tacka hans excellens herr statsministern för detta oförbehållsamt uttalade kraftiga ja på den fråga, jag ställt. Det inger förhoppning om att den sparsamhet, som är nödvändig, kommer att iakttagas icke blott på denna punkt utan även på andra viktiga områden inom vår hushållning.

Vidare anfördes ej.

§ 3.

Föredrogos var efter annan och remitterades till första särskilda utskottet följande på kammarens bord liggande motioner, nämligen:

nr 56 av herr *Henriksson*; och

nr 57 av herrar *Persson* i Tidaholm och *Nilsson* i Göteborg.

§ 4.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående redovisningen av utgifter under fjärde huvudtiteln vid mobilisering m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

I en den 14 oktober 1939 dagtecknad proposition, nr 68, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

'Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-
drycker, m. m. (Forts.)

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker; samt
- 2) förordning om ändrad lydelse av 6 § 2 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin,

dels besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämde, i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

		Tull för 100 kg kronor
	Maltdrycker:	
145	på fat . . . . . B	45: —
146	på andra kärl . . . . . 100 liter	54: —
	<i>Anm.</i> Angående — — — stadgat.	

dels godkänna av departementschefen i statsrådsprotokollet förordad organisation av den lokala kontrollen över maltdrycks- och brännvinstillverkningen;

dels medgiva, att den i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagna delposten till grundavlöningar m. m. finge överskridas med högst 8,200 kronor;

dels medgiva, att av det för budgetåret 1939/40 anvisade anslaget till Kontrollstyrelsen: Kontroll å tillverkningsavgifter finge tagas i anspråk ett belopp av 14,400 kronor till engångsersättningar åt vissa överkontrollörer vid maltdrycks- och brännvinstillverkningskontrollen vid avgång ur tjänst, i enlighet med vad departementschefen i statsrådsprotokollet föreslagit;

dels ock medgiva, att överkontrollörerna vid nämnda kontroll C. A. Hammarlund och I. S. J. Gemzell finge från och med månaden näst efter den, varunder deras förordnanden såsom överkontrollör upphörde, under återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3,096 kronor, respektive 2,556 kronor.

13 § förordningen angående tillverkning och beskattning av maltdrycker skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag hava följande lydelse:

13 §.

Skatten utgår

för maltdryck av andra klassen med trettio öre för liter samt
för maltdryck av tredje klassen med femtiofyra öre för liter.

Vid varje bryggeri skall dock, så länge tillverkning av maltdrycker av andra och tredje klasserna må företagas i bryggeriet, skatt utgå med minst femhundra kronor för helt kalenderkvartal räknat. I detta belopp må ej inräknas skatt, som belöper å maltdrycker, tillverkade vid annat skattepliktigt bryggeri.

Kontrollstyrelsen må medgiva, att vad i andra stycket stadgas icke skall gälla beträffande kalenderkvartal, varunder tillverkningen varit nedlagd för reparation eller varunder tillverkningen vid nytt bryggeri igångsatts.

Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maldrycker, m. m. (Forts.)

Till utskottets behandling hade överlämnats åtskilliga i anledning av propositionen inom riksdagens kamrar väckta, i utskottets utlåtande närmare omförmälda motioner.

Utskottet hemställde,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 68 samt med avslag å de likalydande motionerna I: 19 och II: 29 samt I: 20 och II: 28, ävensom motionerna II: 27 och II: 33, måtte

1) antaga vid propositionen fogade förslag till
 a) förordning angående tillverkning och beskattning av maldrycker; samt
 b) förordning om ändrad lydelse av 6 § 2 mom. förordningen den 11 juni 1926 (nr 207) angående tillverkning och beskattning av brännvin;

2) besluta, att den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan skulle från och med dag, som Kungl. Maj:t bestämde, i nedan angivna del hava följande ändrade lydelse:

		Tull för 100 kg kronor
Maldrycker:		
145	på fat . . . . . B	45: —
146	på andra kärl . . . . . 100 liter	54: —
<i>Anm. Angående — — — stadgat.</i>		

3) godkänna den av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade organisationen av den lokala kontrollen över maldrycks- och brännvinstillverkningen;

4) medgiva, att den i avlöningsstaten för kontrollstyrelsen under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal upptagna delposten till grundavlöningar m. m. finge överskridas med högst 8,200 kronor;

5) medgiva, att av det för budgetåret 1939/40 anvisade anslaget till Kontrollstyrelsen: Kontroll å tillverkningsavgifter finge tagas i anspråk erforderligt belopp till engångsersättningar, i enlighet med vad utskottet i sin motive-ring förordat;

6) medgiva, att överkontrollörerna C. A. Hammarlund och I. S. J. Gemzell finge från och med månaden näst efter den, varunder deras förordnanden såsom överkontrollör upphörde, under återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av vardera 3,096 kronor.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Velander, André, Öman, Bagge* och *Anderson* i Norrköping;
 2) av herrar *Ohlin, Svensson* i Grönvik, *Carlström* i Södergården och *Andersson* i Dunker, som ansett, att utskottet bort hemställa,

»att riksdagen, med förklarande att Kungl. Maj:ts proposition nr 68 icke kunnat oförändrad av riksdagen bifallas samt i anledning av de likalydande motionerna I: 19 och II: 29 ävensom med avslag å de likalydande motionerna I: 20 och II: 28 samt motionerna II: 27 och II: 33, måtte

*Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-
drycker, m. m. (Forts.)*

- 1) antaga vid propositionen fogade förslag till
a) förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker med
den ändring, att 13 § skulle erhålla följande lydelse samt att punkt 4 av över-
gångsbestämmelserna skulle erhålla i reservationen angiven lydelse:

13 §.

Skatten utgår

för maltdryck av andra klassen med trettiosex öre för liter samt
för maltdryck av tredje klassen med femtiofyra öre för liter.

Vid varje — — — skattepliktigt bryggeri.

Kontrollstyrelsen må — — — bryggeri igångsatts.

- b) förordning om — — — (= utskottet) — — — 3,096 kronor.»

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Andersson** i Rasjön, som yttrade: Herr talman! I avseende å före-
dragningen av första särskilda utskottets utlåtande nr 58 hemställas,

att detsamma må företagas till avgörande punktvis,

att det i punkten 1) a) framlagda förslaget till förordning angående till-
verkning och beskattning av maltdrycker må föredragas paragrafvis och, där
så erfordras, momentvis, med underrubriker efter föredragningen av till de-
samma hörande paragrafer samt övergångsbestämmelser, ingress och rubrik
sist, varefter och sedan förordningsförslaget blivit i sin helhet genomgånet,
utskottets hemställan i punkten 1) a) föredrages,

att vid behandlingen av den paragraf, varom först uppstår överläggning,
denna må omfatta utlåtandet i dess helhet, samt

att lagtexten ej må behöva uppläsas i vidare mån än sådant av någon kam-
marens ledamot begäres.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1) a).

*Utskottets förslag till förordning angående tillverkning och beskattning
av maltdrycker.*

1—6 §§, rubriken till 1 kap., 7—11 §§, rubriken till 2 kap. och 12 §.

Godkändes.

Efter föredragning av 13 § anförde:

Herr **Carlström**: Herr talman! Då jag hör till de reservanter, som beträf-
fande denna paragraf yrkat på att beskattningen skall utgå med 36 öre för
maltdryck av andra klassen och för maltdryck av tredje klassen med 54 öre
för liter, skall jag be att få säga några ord.

Såväl utskottet som de reservanter, som ha antecknat sig vid den första re-
servationen, ha framfört den synpunkten, att en utökning av beskattningen
med 5 öre per flaska för dessa drycker skulle medföra, att man inte skulle få
in de skatteintäkter, som man genom detta förslag avser att tillföra statskas-
san. Då jag och mina medreservanter för vår del anse, att den konsumtions-
minskning, som skulle uppstå genom ett bifall till vårt yrkande, ändock skulle

*Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-
drycker, m. m. (Forts.)*

medföra mindre inkomstminskning än man skulle få genom att följa den lägre beskattningslinjen, ha vi — då det ju i främsta rummet är fråga om att ur skattesympunkt få in det mesta möjliga — ansett det bättre att gå på den linje, som vi här ha föreslagit, alltså en beskattning med 5 öre per flaska för maltdrycker av andra klassen.

Jag skall inte nu, herr talman, gå närmare in på de nykterhetssynpunkter, som det eljest i detta fall skulle vara skäl att anlägga på denna fråga. Det har ju förhållit sig på det sättet, att sådana synpunkter under de senare åren ha blivit alltmer tillbakaträngda. Då jag emellertid anser, att det ändå kan vara nödvändigt, att åtminstone »spår» av nykterhetsintresse får göra sig gällande i fråga om dessa ting, kan jag givetvis inte gå med på det förslag, som framkommit från den andra reservantgruppens sida — vilket förslag f. ö. redan är förfallet — om en *ökning* av alkoholhalten för maltdrycker av andra klassen.

Jag ber att med dessa ord endast i korthet få yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herrar Ohlin, Svensson i Grönvik, Andersson i Dunker och undertecknad.

Herr **Anderson** i Norrköping: Herr talman! Det är inte min avsikt att taga upp någon längre debatt i denna fråga, detta så mycket mindre som den paragraf redan är klubbad, vid vilken jag tillika med några andra ledamöter av utskottet anmält en reservation. Att jag icke på denna punkt framställde något yrkande sammanhänger med att vi ville inskränka oss till att göra ett allmänt yrkande, vilket vi lika väl kunna göra i samband med behandlingen av den paragraf, som nu är föredragen.

Beträffande det reservationsvis från annat håll framställda yrkandet om högre beskattning ställa jag och mina meningsfränder oss på den ståndpunkt, som utskottets majoritet intagit, att den av finansministern föreslagna skatteförhöjningen är den högsta, som i nuvarande situation är tillräddig. Vi anse, att finansministern anfört fullt bärande skäl för att man i detta fall bör gå fram med försiktighet och att man inte bör höja skatten mera än vad som i propositionen är föreslaget. Ett ytterligare skäl för denna försiktighet anse vi ligga däri, att utskottets majoritet inte har velat följa det förslag, som framstälts av 1934 års maltdryckskommitté och som nu upptagits i vår reservation, nämligen att höja alkoholstyrkan i pilsnerdricka, klass II, från 3.2 till 3.4 viktprocent. Denna höjning är ur nykterhetssynpunkt fullständigt betydelselös — det har från praktiskt taget alla håll intygats — men den skulle möjliggöra för den svenska bryggeriindustrien att framställa ett något fyligare, maltstarkare öl. Härom var maltdryckskommittén på sin tid enig, och man hade väntat, att när nu förslag framlägges om en omläggning av hela maltdrycksbeskattningen, även denna fråga skulle ha aktualiserats. Så har emellertid inte skett. Utskottsmajoriteten har nu anslutit sig till den ståndpunkt, som företrädes i propositionen, att denna fråga bör upptagas i ett annat sammanhang, men har särskilt velat understryka, att detta upptagande av frågan om ölets alkoholstyrka icke bör uppskjutas för länge. Utskottet säger ganska tydligt ifrån, att ett förslag i frågan väntas till nästkommande riksdag. Enligt vår mening hade det varit mera befogat att göra denna förändring nu. Därmed hade man också enligt min tro kunnat få ett slut på den långa striden om starköl eller icke starköl. Jag tror, att detta även ur nykterhetssynpunkt hade varit synnerligen lyckligt.

I det läge frågan befinner sig skall jag icke, som jag redan förklarat, på

*Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-
drycker, m. m. (Forts.)*

denna punkt komma med något yrkande, och i fråga om skattesatsen har jag intet annat yrkande än bifall till propositionen och utskottets hemställan.

Herr *Nylander* instämde häruti.

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Jag skall endast be att få säga några korta ord med anledning av herr *Andersons* i Norrköping anförande.

Det kunde kanske vara tillräckligt att endast hänvisa till det läge, vari frågan om alkoholgränsen har kommit genom att den paragraf, som innehåller bestämmelser i detta avseende, redan har bifallits av kammaren i enlighet med utskottets förslag, varför ett yrkande mot detta icke längre kan ställas. Jag vill emellertid i anledning av vad herr *Anderson* i Norrköping framhöll säga, att utskottets majoritet har betraktat hela denna fråga såsom en skattefråga och ingenting annat. Vi ha med hänvisning till att spörsmålet om alkoholgränsen rimligen bör höra hemma inom försäljningslagstiftningen och på grund av de särskilda förhållanden, som råda inom maltdryckstillverkningen, velat knyta samman dessa båda ting. Vi ha emellertid ansett det angeläget, att lösningen av denna del av frågan icke alltför länge fördröjes, och understrukt att vi önska, att Kungl. Maj:t förelägger 1940 års lagtima riksdag ett förslag, som även omfattar revision av försäljningslagstiftningen.

Då det i det läge, vari frågan har kommit i denna kamnare, icke finnes någon anledning att upptaga någon längre debatt, vill jag med anförande av dessa synpunkter endast yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Andersson* i Dunker: Herr talman! Såsom av utskottsutlåtandet framgår har jag anslutit mig till den reservation, i vilket det påyrkas, att en skatteförhöjning med 5 öre per flaska redan nu skall genomföras för maltdrycker av andra klassen i stället för med 3 öre, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag har gjort det därför att jag är alldeles övertygad om att en sådan skatteförhöjning skulle ge bättre resultat och alltså medföra större inkomster för staten än det i propositionen framlagda förslaget.

Inom avdelningen och i utskottet förfäktade jag den meningen, att man skulle ha nått den allra bästa lösningen, om man samtidigt med en förhöjning av skatten med 5 öre även hade gått in för en höjning av alkoholgränsen med de två tiondels procent, som maltdryckskommittén föreslagit. Jag är nämligen övertygad om att med de möjligheter att framställa ett bättre öl, som man då skulle ha fått, det även skulle varit möjligt att uppnå ett ännu säkrare och bättre resultat i skattehänseende på grund av att konsumtionen säkerligen under sådana förhållanden icke skulle ha sjunkit så mycket som nu måhända kommer att bli fallet. Då jag emellertid icke fick den anslutning till en sådan linje, som hade varit nödvändig för att med någon utsikt till framgång kunna driva densamma i fortsättningen, har jag nu som sagt anslutit mig till den reservation, som endast påyrkar en förhöjning av skattesatsen med 5 öre. Jag har gjort det även av det skäl, som anföres i slutet av reservationen, där det säges, att den omläggning av beskattningen från maltskatt till produktskatt, som skall genomföras i samband med denna skattehöjning, gör det möjligt och väl också troligt, att tillverkarna komma att framställa ett öl, som är bättre än det nuvarande klass II. På grund härav kan man hysa vissa förhoppningar om att skatteresultatet i alla fall skall bli ganska gott.

Under denna frågas behandling har den uppfattningen framkastats, att man borde iakttaga synnerligen stor försiktighet och att man med en förhöjning av 5 öre per flaska, som vi i reservationen föreslagit, skulle kunna ris-

Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-drycker, m. m. (Forts.)

keras, att konsumtionen ginge så mycket tillbaka, att vi finge ett sämre skattee- resultat än vad som skulle bli fallet vid en skattehöjning med 3 öre per flaska. För min del tror jag icke, att någon större risk föreligger i detta avseende. Man har även gjort den uppfattningen gällande, att om skattehöjningen genomfördes i etapper — med 3 öre nu och 2 öre eventuellt vid nästa riksdag — denna risk inte skulle vara så stor. Jag kan för min del inte finna, att det är ett praktiskt sätt att handlägga denna fråga, om man tar ut den ytterligare skatteförhöjning, som man anser sig kunna pålägga, så snart som om ett par tre månader. Jag upprepar, att jag för min del icke tror, att det hade varit någon risk att taga den redan nu, och så mycket mindre om man även hade gått in för en förbättring av ölkvaliteten. Att man med den större skattehöjningen kan räkna med att få in bortåt 8 miljoner kronor per år i ökad skatteinkomst, har påpekats i reservationen, och jag skall icke nu gå närmare in på den saken. I dessa tider är detta verkligen ett belopp av en sådan storleksordning, att man icke utan vidare bör avstå därifrån. De, som ha lust och anse sig ha råd att konsumera öl, fästa sig nog icke så förfärligt mycket vid några öres fördyring. Om man på sätt föreslagits ökar skatten i etapper, riskerar man även, att prisfördyringen för den konsumerande allmänheten blir mycket större än som motsvaras av det belopp, som staten får in i skatt. Är det exempelvis någon som tror, att våra restauranger, om skatten höjdes med tre öre, skulle nöja sig med en prisförhöjning av bara tre öre? Med all sannolikhet skulle prisförhöjningen rundas av uppåt till fem öre. Eller är det någon som tror, att restaurangerna — om man, som antytts, vid nästa riksdag skulle ytterligare höja skatten med två öre — då skulle nöja sig med en prisförhöjning av endast två öre? Är det icke mera antagligt, att de komme att även då runda av priset uppåt med ytterligare fem öre. Jag tror därför, att det finns åtskilliga skäl, som tala för att man höjer skatten på en gång. Det är mycket antagligt, att prisförhöjningen för konsumenterna därigenom skulle bli mindre och att staten skulle få en avsevärt högre skatteinkomst.

Herr talman! Jag anser för min del, att alldeles övervägande skäl tala för att riksdagen bör följa det förslag, som framförts i den av herr Ohlin med flera avgivna reservation, till vilken jag därför ber att få yrka bifall.

I detta anförande instämde herrar *Andersson* i Södergård och *Närlinge*.

Herr **Fredberg**: Herr talman! Då jag varit med om att i en motion på- yrka en högre beskattning än som föreslagits i propositionen, ber jag att få motivera detta med åtminstone något argument, som icke tidigare åberopats vare sig i denna debatt, i utskottets utlåtande eller i därvid fogade reservationer. Ett bifall till propositionens förslag om förhöjning med tre öre skulle enligt mitt förmenande medföra en procentuellt lägre prisförhöjning på ölet än vad den svenska allmänheten får vidkännas beträffande andra varor, vilka i högre grad än som kan sägas om ölet kunna betecknas som nödvändighets- varor. Jag utgår härvid ifrån, att ölet icke på grund av andra omständig- heter, exempelvis på grund av höjning av tillverkningskostnaden, kommer att stiga i pris. I propositionen förutsattes för övrigt, att en del av den före- slagna skattehöjningen av tre öre per flaska skulle kunna bäras utav brygge- rierna själva. Man torde därför icke behöva räkna med någon större för- höjning av priset på öl än som betingas av den föreslagna skatteförhöjningen. Ölet kan således väntas komma att undergå en mindre prisförhöjning än som drabbat exempelvis en sådan nödvändighetsvara som mjölken. Jag vill också

*Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-
drycker, m. m. (Forts.)*

liksom den föregående ärade talaren understryka, att även om skatteförhöjningen stannar vid tre öre, den konsumerande allmänheten i alla fall torde komma att få betala fem öre mer för ölet än förut. Jag har för övrigt hört den åsikten uttalas från ganska många håll. Man får nog beräkna, att en flaska öl kommer att stiga med 5 öre, även om staten icke ökar skatten med mer än tre öre. Skillnaden mellan å ena sidan det belopp, som komme att inflyta genom en prisförhöjning av fem öre, och å andra sidan sammanlagda beloppet av vad som kommer att inflyta genom skatteförhöjning med tre öre, komme att inkasseras av distributörerna, vilka säkerligen redan nu hava en så pass hög avans, att det åtminstone i de allra flesta fall icke är motiverat, att de förtjäna mera. Det synes mig då vara mycket förnuftigt att låta staten genom en skattehöjning av fem öre i stället för tre öre per flaska få fyra å fem miljoner kronor mera i stället för att genom motsvarande privata prisförhöjning till fem öre per flaska låta distributörerna öka sina vinstkonton med dessa fyra å fem miljoner kronor. Jag tycker, att detta är ett skäl som mycket starkt talar för bifall till förslaget, att skatten skall höjas med fem öre per flaska.

Jag skall tillåta mig att även åtminstone i någon mån understryka nykterhetssynpunkten. Det låter ju, som redan påpekats, tänka sig, att konsumtionen av öl i anledning av den beslutade skattehöjningen av spritdrycker kommer att stegras i avsevärd grad, om priset på öl bleve relativt lågt i förhållande till andra spritpriser. En sådan utveckling fick man på sin tid bevittna i Danmark. Även detta synes mig tala till förmån för reservanternas förslag om en skatteförhöjning med 5 öre per flaska.

Jag ber sålunda, herr talman, att få yrka bifall till den av herr Ohlin med flera avgivna reservationen.

Herr Carlström: Herr talman! I den situation, vi för närvarande befinnas oss, då vi ha andra bekymmer, som upptaga allas sinnen, är det ju lönlöst att här söka få till stånd en mera ingående debatt i denna fråga. Det var därför jag i mitt första anförande endast yttrade några få ord. Jag skall icke heller nu taga upp någon debatt utan vill endast helt kort bemöta, vad som anfördes av herr Anderson i Norrköping. Herr Anderson hade för dagen släppt yrkandet om höjning av alkoholprocenten. Den paragraf i förslaget, som handlar om alkoholprocenten, var ju redan klubbad, då han begärde ordet. Han passade emellertid på tillfället att så att säga bereda vägen för en framtida anordning, som jag ur min synpunkt måste uttala en gensaga emot. Det har påståtts, att man, om ölets smak genom en förhöjning av alkoholprocenten förbättrades, skulle ha utsikter att få in en större summa i skatt. Man har menat, att konsumtionen, om smaken förbättrades, skulle komma att ökas. Jag skall icke uttala mig om ölets smak. Jag vet icke, om de, som använda öl, anse, att ölet för närvarande har en dålig smak eller icke. Om man går in på ett kafé här i Stockholm, där öl serveras, kan man iakttaga, hur gästerna efter att ha förtärt en eller ett par flaskor komma i en sådan stämning, att de beställa mer och icke sluta, förrän de blivit mer eller mindre »dragna». Smaken är således redan nu sådan, att *begäret* efter drycken finnes. Det är ur den synpunkten, som vi på vårt håll mena, att det icke är angeläget, att smaken blir sådan, att svenska folket får allt större begär att använda den drycken. Det är av det skälet, herr talman, som jag anser, att en ökning av alkoholhalten icke kan anses försvarbar.

Ang. förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av malt-drycker, m. m. (Forts.)

Överläggningen var härmed slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på godkännande av 13 § i första särskilda utskottets förevarande förordningsförslag dels ock på godkännande av nämnda paragraf i den lydelse, som föreslagits i den av herr Ohlin m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Herr Andersson i Dunker begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren godkänner 13 § i första särskilda utskottets förevarande förslag till förordning angående tillverkning och beskattning av maltdrycker, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt nämnda paragraf i den lydelse, som föreslagits i den av herr Ohlin m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren godkänt 13 § i den av utskottet föreslagna lydelsen.

Övriga delar av nu behandlade förordningsförslag.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1) a).

Förklarades vara besvarad genom kammarens i fråga om förordningsförslaget fattade beslut.

Övriga punkter.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 6.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 6 december 1939.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Gävleborgs län den 5 december 1939 inkommit en den 4 i samma månad dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att, sedan redaktören Carl Georg Alarik Nyblom blivit för Gävleborgs läns valkrets utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari 1937, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 87 § lagen om val till riksdagen hemmansägaren Hans Hansson i Stocksätter blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1941.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

C. G. Bruno.

Vid detta protokoll var fogad den däri omförmälda fullmakten för hemmansägaren Hans Hansson, Stocksätter, Bollnäs, att vara ledamot av riksdagens andra kammare för tiden till den 1 januari 1941.

Kammaren, som lade protokollet till handlingarna, förklarade herr Hansson behörig till riksdagsmannakallats utövande.

Herr talmannen meddelade härefter, att herr Hansson nu intagit sin plats i kammaren.

§ 7.

Herr statsrådet *Strindlund* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 91, med hemställan om riksdagens samtycke till utfärdande av förordnande jämlikt 1 § lagen om tjänsteplikt för medicinalpersonal.

§ 8.

Föredrogs första särskilda utskottets utlåtande, nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning. *Ang. anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning.*

I en den 10 november 1939 dagtecknad proposition, nr 71, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Teckning av aktier i Aktiebolaget Svensk Torvförädling m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 under kapitalbudgeten, fonden för statens aktier, anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till Teckning av aktier i Aktiebolaget Svensk Torvförädling m. m. å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1939/40 såsom kapitalinvestering i fonden för statens aktier anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Eriksson* i Ljusdal, *Sköldén*, *Andersson* i Rixö och *Pettersson* i Rosta, som på i reservationen angivna skäl ansett, att utskottets hemställan bort hava följande lydelse:

»att riksdagen — — — 2,500,000 kronor.»

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Pettersson* i Rosta: Herr talman! Utskottet har hemställt, att riksdagen måtte anvisa ett reservationsanslag av 5 miljoner kronor för igångsättande av en försöksvis anordnad framställning av torvbriketter. Jag har naturligtvis ingenting emot, att sådana försök anordnas. Det bör ju ske, eftersom vi ha dessa stora naturtillgångar, men jag tycker, att försöken här fått en för stor omfattning. Man har föreslagit, att fabriken skulle tillverka 50,000 ton briketter om året. Det är ju bara fråga om ett försök, och därför bör man börja i mindre skala för att sedermera, om försöket slår väl ut, fortsätta i en större. Det är väl en klok och riktig linje, när det gäller försöksverksamhet. Under förra världskriget investerades det, som utskottet nämner, i torvindustrien ett kapital av mellan 20 och 30 miljoner kronor. Fabrikationen lönade sig under kristiden, men, när depressionen kom, så blev det kapitalförluster icke allenast för staten utan även för enskilda företagare. Det blev ett öde-

Ang. anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning. (Forts.)
läggande slut på blomstringsperioden. Kommerskollegium framhåller i sitt utlåtande över det föreliggande förslaget, att användningen av de ifrågasatta metoderna ännu icke givit ekonomiskt förmånliga resultat, samt att man med hänsyn till vunna erfarenheter har anledning hysa tvekan beträffande förevarande förslag. Särskilt i betraktande av företagens karaktär av en försöksverksamhet vore det önskvärt, att detta kunde starta i mindre kapitalkrävande skala. Om framställningskostnaden säger utskottet, att framställningskostnaden för 1 1/2 ton briketter — i bränslevärde motsvarande cirka 1 ton stenköl — kan beräknas till 25 kronor. Tillverkningen kan naturligtvis komma att löna sig under nuvarande kristid, men när depressionen kommer, kommer det helt säkert att gå med de 5 miljonerna precis som det gick under förra krisen med de 20 à 30 miljoner, som då försvunno. Stenkolspriset utgjorde, som utskottet antytt, i början av augusti 20 kronor per ton. Med en framställningskostnad av 25 kronor för motsvarande kvantitet bränntorv, förlorar man 5 kronor på varje ton, och framställas årligen 50,000 ton, kommer man under en ny depression säkerligen att förlora minst 2.5 miljoner kronor om året. Det har jag och övriga reservanter ansett vara för stora belopp att förlora. Vi ha därför i vår reservation framhållit, att tillverkningen bör ske i mindre raskt tempo, och vi hava föreslagit, att riksdagen skall anslå ett belopp av 2.5 miljoner kronor för att sedermera, om resultatet visar sig tillfredsställande, utvidga tillverkningen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den av herr Eriksson i Ljusdal med flera avgivna reservationen.

Häruti instämde herrar *Hansson* i Rubbestad, *Werner* i Höjen och *Andersson* i Vigelsbo.

Herr Lundberg: Herr talman! Det är väl förstäeligt, att man känner sig betänksam beträffande en kapitalinvestering av denna art under nuvarande krisläge. Emellertid vill jag framhålla, att den klarläggande föredragning, som den av Kungl. Maj:t tillkallade sakkunnige var i tillfälle att lämna utskottet, övertygade utskottets majoritet om, att planerna för det tilltänkta torvbriketteringsverket voro synnerligen väl motiverade och klokt upplagda. Reservanterna önska, att ett belopp av endast 2.5 miljoner kronor skall ställas till förfogande, under det att den sakkunnige lagt fram en plan på ett verk för framställning av 50,000 ton briketter per år och därför krävt ett belopp på cirka 3.5 à 5 miljoner kronor. I händelse riksdagen bestämmer sig för det belopp, som utskottet tillstyrker, så betyder det, att fabriksanläggningen omedelbart kan beställas och kan stå färdig någon gång under nästa höst. Kostnaden för en fabriksanläggning kommer att röra sig om ett belopp mellan 3 och 3.5 miljoner kronor. Återstoden av de 5 miljoner kronorna, som skulle anslås, skulle utgöra det rörelsekapital, som kräves för verksamhetens bedrivande. Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lithander: Herr talman! Det är väl ingen inom denna kammare som icke med glädje skulle se, att vi här genom olika bemödanden skulle kunna komma fram till en ekonomisk användning av torvmossar, därigenom ökande vårt oberoende och säkerställande bränsletillgången icke bara under normala förhållanden utan framför allt vid avspärning. Det har ju sedan långliga tider gjorts försök i denna riktning. Vi ha litet var liksom före oss andra generationer av riksdagsmän diskuterat detta problem. Många gånger har en av de angelägenheter man helst skulle velat ha löst varit just denna bränslefråga. Det förefaller mig emellertid som om man här går fram med alltför

Ang. anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning. (Forts.)

ovissa kalkyler, och de sakkunniga som yttrat sig ha ingalunda varit ense. Man kan inte förneka att de kalkyler som äro framlagda utsatts för — av vissa personer som ägnat mycket lång tid av sitt liv åt studier av dessa saker — en kritik som gör att jag inte tror att man misstar sig, om man säger att det kommer att bli problematiskt om vi få någon glädje av en mycket stor del av det kapital, som det här är fråga om att använda och taga av skattemedel. Det finns omständigheter som man i förslaget helt förbisett, exempelvis att mossar av den storleksordning det här är fråga om icke finnas i ett sammanhang och att våra mossar ha en viss benägenhet att vara bemängda med stubbar och stenar och annat, vilket gör att den fräsmetod som nu skall tillämpas långt ifrån säkert kommer att medföra avsedd effekt.

När riksdagen går in för att söka lösa en viktig fråga under en brydsam tid, är det naturligtvis förenat med ansvar att ställa sig alldeles avvisande häremot, men jag skulle livligt vilja tillråda att den tveksamhet, som kommit till synes i kommerskollegii utlåtande, finge utlösa sig i ett fortsatt intensivt prövande av möjligheterna på detta område, så att man inte kör för fullt innan man har tillräckligt stöd av sakkunskap och vetenskap på detta område. Jag skall inte trötta kammaren med att nu gå i detalj, men det finns verkligen åtskilligt som i detta sammanhang kan vara föremål för icke så liten tveksamhet.

Jag skulle egentligen helst vilja ställa det yrkandet, att vi väntade till början av nästa riksdag med att avgöra frågan. Det är ju möjligt, att man kan uppnå en lösning av detta bränsleproblem vid den tidpunkt man siktar till, nämligen 1940—1941 års eldningssäsong, och detta är, herr talman, enda anledningen till att jag inte vill genom ett avslagsyrkande minska denna möjlighet. Däremot anser jag icke att tiderna äro sådana, att vi kunna använda ett så stort belopp som 5 miljoner kronor till ändamålet, när vi icke tydligt och klart kunna påvisa de ekonomiska förutsättningar härför som man anser vara behövliga, då det gäller användandet av så mycket pengar av skattemedel.

Därför, herr talman, vill jag sluta med att uttrycka den förhoppningen, att kommerskollegium måtte bibehålla sin kritiska inställning till projektet och att den sakkunskap, som överhuvud taget står oss till buds inom landet, mätto inrikta sig på att pröva kalkylerna för ett anslag som jag hoppas stannar vid 2,500,000 kronor, enligt reservationen.

Herr **Lindberg** i Umeå: Herr talman! Jag tror mig kunna försäkra kammaren, att detta ärende varit föremål för en mycket omsorgsfull behandling i första särskilda utskottet och att man därvid givetvis även haft att taga ståndpunkt till de kritiska anmärkningar, som framställt mot det nu föreliggande förslaget.

Jag vill också meddela, att inom utskottet helt naturligt förelåg en betydande tveksamhet, när man gick att taga ställning till detta ärende. Man hade ju i minnet de tråkiga erfarenheter man tidigare gjort vid försök att utnyttja våra torvmossor till bränsle. Men sedan dessa erfarenheter gjordes har man i andra länder under årens lopp med framgång prövat utexperimenterade nya metoder, vilket gör att man torde våga räkna med en ekonomisk lönsamhet vid tillvaratagande av torvtillgångarna för bränsleändamål även i detta land.

Tidpunkten att göra ett sådant försök i större skala har nu ansetts vara inne först och främst med hänsyn till den risk man alltid får räkna med, att vår kolimport kan bli starkt begränsad eller kanske också — vi veta ingenting om detta — helt avstängd. Då måste vi ha annat bränsle att täcka behovet med. Det är alltså frågan om en krisberedskapsåtgärd, men det är inte bara detta. Så långt utskottet kunnat finna är det här fråga om en tillverkning som bör kunna bli lönsam även under normala förhållanden. Förutsättningen för detta

Ang. anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning. (Forts.)
 är emellertid att den anläggning som det nu gäller får en sådan kapacitet, att man tillvaratar alla möjligheter att förbilliga framställningskostnaderna. Nu har man inom utskottsmajoriteten kommit till den uppfattningen, att den fabrik som föreslås i den kungl. propositionen måste vara av den här föreslagna kapaciteten för att icke produktionskostnaderna skola drivas upp till en sådan höjd, att tillverkningen under normala förhållanden icke blir lönsam. Det är ur den synpunkten utskottsmajoriteten icke kunnat förena sig i den uppfattning, som tagit sig uttryck i reservationen.

Jag ber, herr talman, att med vad jag här anfört få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Det har ju sedan åtskilliga år bedrivits forskningar och vissa experimentella undersökningar, närmast under ingenjörsvetenskapsakademiens egid, av en inom denna akademi särskilt tillsatt bränslekommitté. Det förslag som här föreligger från denna kommitté om en brännortvillverkning är, tors man väl säga, det första mera betydelsefulla bevis på de forskningsresultat, till vilka denna bränslekommitté har kommit.

Jag skall icke uppta kammarens tid med att närmare redogöra för resultaten av dessa forskningar. Jag vill endast understryka, att trots det arbete som utförts skulle jag kanske inte ha vågat mig på att föreslå en stor statsinvestering för detta ändamål, såvida icke den fräsmetod det är fråga om utprovats på andra håll i världen. Sedan jag upplysts om att i Danmark, på Jylland, under åtskilliga år drivits en sådan anläggning, baserad på denna metod och med åtminstone numera ekonomiskt tillfredsställande resultat, har jag ansett tiden vara inne att vi i Sverige också skulle göra ett försök i stor skala för att undersöka, om vi ur våra torvmossor kunna erhålla ett inhemskt bränsle, som man väl får hoppas så småningom skall i rätt stor utsträckning kunna ersätta importen åtminstone av stenkolsbränsle till vårt land.

De sakkunniga som varit tillfrågade hysa den uppfattningen, att i varje fall för industriens behov, där man inte behöver driva förädlingen så långt som till briketter, bör det förslag som här föreligger visa sig vara mycket förmånligt och i pris per värmeenhet t. o. m. lägre än det lägsta pris som betalats för stenkol i vårt land; dessa uppgifter har jag fått från vissa sakkunniga.

Nu anföres det från vissa håll — det har kommit en sådan framställning till Kungl. Maj:t — att det skulle finnas bättre och mera lönande metoder än den föreslagna. Därom vågar jag inte uttala något omdöme, men så mycket är ganska klart, att om experiment med andra metoder anses vara lönande, kunna sådana experiment utföras inom ramen för den tillverkning som nu igångsättes. Följaktligen sker därmed ingenting som lägger hinder i vägen för att pröva även andra metoder än den som närmast här avsetts och förordats. Därför kan det efter min uppfattning även ur ren utredningssynpunkt vara till fördel, om riksdagen bifaller utskottets hemställan, varigenom man skapar oändligt ökade förutsättningar för att driva experimentell verksamhet även med andra metoder, låt vara att brytningen i större skala, sådan den nu inriktats, givetvis kommer att ske enligt den s. k. fräsmetoden.

Jag skall inte ingå på någon annan polemik mot reservanterna, som här förorda endast halva det belopp som föreslagits av Kungl. Maj:t och utskottet, än den, att man, enligt den sakkunnige som närmast haft slututredningen om hand, måste utgå ifrån att om man skall räkna på tillfredsställande ekonomiskt resultat, en större anläggning lättare kommer att bli räntabel än en mindre anläggning och att det fölaktligen ur allmänna ekonomiska synpunkter skulle vara förmånligare med en tillverkning på 50,000 ton om året, som

Ang. anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning. (Forts.)
här föreslås, än en på 25,000 ton, vilket föreslås av reservanterna. Om reservationen bifölles skulle detta sannolikt betyda ett uppskov på mycket lång tid, innan man finge allting färdigt för den anläggning i mindre skala, som föreslås från reservanternas sida.

Herr talman! Jag tillåter mig med åberopande av dessa korta ord rekommendera kammaren att biträda utskottets förslag.

Herr Lundgren: Herr talman! Innan vi gå att fatta beslut i denna fråga kan jag icke underlåta att uttala vissa betänkligheter rörande här föreliggande spørsmål.

Detta förslag har väckt stor förvåning här i kammaren, och för min del blev jag överraskad redan när jag läste propositionen. Jag skall icke nu gå in på några reflexioner angående de förluster som tidigare gjorts här i landet på torvmossarna, men jag skall ta mig friheten peka på vissa under senare tid ändrade förhållanden rörande eldningssystemet i samband med tillkomsten av de numera vanliga, moderna värmeledningsanordningarna.

Jag kan som ett exempel nämna, att den s. k. energiförening jag tillhör har nära trehundra elektriska spisar inmonterade. I fråga om de värmeledningsanläggningar, som nu utföras, gå vi för varje dag mer och mer in för automatiska eldningssystem, och jag tror aldrig att torv kan komma i fråga som material vid en dylik installation. Jag tror inte heller på den optimism som här är uttalad, att man skulle kunna inom Skåne sälja 50,000 ton torvbriketter om året. Jag känner många som äro delägare i torvmossar, men de ha under många år icke använt dessa mossar och ha således icke haft någon nytta av dem. Jag tror mig också förstå att man i de kostnader, som här äro uppgjorda, icke räknat med de fraktkostnader som måste läggas till kostnaderna för själva framställningen av torven. De kolpriser som vi för det mesta räkna med äro priserna i hamnarna, vilka gälla för de flesta avnämarna utan tillägg av fraktkostnaderna.

Jag har med detta velat säga, att jag på inga villkor kan rösta för utskottets förslag utan kommer att rösta för reservationen. Jag tror framtiden kommer att visa, att en mer försiktigt anlagd försöksverksamhet på detta område kan vara förståndigare än att nu gå in för ett anslag på 5 miljoner kronor.

Herr Pettersson i Rosta: Herr talman! Herr statsrådet Möller nämnde, att det fanns en fabrik av det här slaget på Jylland. Det är ju riktigt, att så är fallet. Jag vill dock framhålla, att med det soliga klimat, som där råder, kan ett större antal torktimmar erhållas. Följaktligen har man där större förutsättningar för att torka mera torv.

Vidare nämnde herr statsrådet, att man numera verkligen når ett gott ekonomiskt resultat av verksamheten därstädes. Detta tyder ju på att man i början åtminstone förlorade pengar på verksamheten, men under nuvarande bränsletider är det ju alldeles givet, att det går lättare att få ett gott ekonomiskt resultat.

Herr statsrådet var icke inne här i kammaren under den tidigare debatten. Jag vill därför erinra honom om, att utskottet skriver, att för det första förlorade staten och enskilda personer 20 à 30 miljoner kronor under förra kriget på en liknande verksamhet. Kommerskollegium vill, att man skall sätta i gång en verksamhet i mindre skala. Utskottet pekar också på att tillverkningskostnaderna gå till så mycket, att det under normala förhållanden kommer att uppstå en förlust på minst 5 kronor per ton, d. v. s. 2¹/₂ miljoner kronor om året. Det är verkligen orsak nog, tycker jag, för att ta sig en funderare

Ang. anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning. (Forts.)
på saken. Skall man sätta i gång denna verksamhet bör det ske i mindre skala, så som föreslås i utskottsreservationen.

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag hade svårt att uppfatta allt vad den siste ärade talaren sade, men så mycket förstod jag i alla fall, att han förklarade, att den där fabriken på Jylland skulle ligga sydligare än den anläggning, som det här är fråga om. Såvitt jag vet ligger Kaas på Jylland på en något nordligare breddgrad än Sösdala i Skåne. Antalet soltimmar på denna ort torde väl bli ungefär lika stort som i Kaas, där den jylländska fabriken är belägen.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Det har förekommit tvenne yttranden i debatten, som jag tycker icke äro på sin plats, i varje fall icke i riksdagen i dessa tider. Det har talats om att förutsättningarna för att sätta i gång denna verksamhet måste vara att verksamheten blir ekonomiskt lönande. Vidare har man talat om att en sådan här verksamhet är bra, när man skall förbereda sig på avspärrningsåtgärder. Om landet har naturrikedomar, ledig arbetskraft och teknisk sakkunskap, då skall man icke som motiv för verksamheten åberopa att den måste vara »ekonomiskt lönande» eller att man blott skall sätta i gång med sådana här företag vid tillfällen då avspärrning hotar. Hade ett annat betraktelsesätt än det sistnämnda varit för handen här i riksdagen under gångna tider, då hade vi icke — jag säger detta speciellt till dem, som gå på reservationen — behövt ha så stora bekymmer för framtiden för den händelse vi bli avspärrade. Detta mitt omdöme förefaller mig kunna gälla alla områden, icke bara när det gäller denna torvhistoria. Litet mera fantasi, litet mera verksamhet på lång sikt borde man ha rätt att begära av svenska folkrepresentationen.

En sak synes mig fattas i utskottets utlåtande. Herr statsrådet Möller har nyss något berört den saken. Genom utskottets förslag öppnas möjligheter till en forskning, som otvivelaktigt kan komma att medföra mycket för framtiden. Den torvutvinningsmetod, som man rekommenderar att läggas till grund för den verksamhet, som här kommer att igångsättas, betecknar nog icke, tror jag, slutpunkten vare sig kommersiellt eller tekniskt i fråga om torvutvinning. Jag är tvärtom övertygad om att vi sannolikt bara äro i början, när det gäller möjligheterna för kommersiell torvutvinning. Alldeles säkert ha vi också endast sett början av de följdföreteelser, som torvutvinning kan komma att medföra. De som äro så betänksamma och inte se framåt borde fråga sig vad Tyskland hade för kemisk industri för 75 år sedan. Torvutvinningen kan bidra till att lägga grunden för en kemisk forskning, som i sin tur kan framskapa, vad vi behöva i detta land, nämligen en mera utvidgad kemisk industri, och jag tror ingen skall förneka riktigheten i mitt påstående. Lagg härtill de möjligheter, som vår trävaruindustri bjuder. Med hänsyn till allt detta förefaller det mig, som om den svenska riksdagen bör visa sig mera framsynt. Här bör man inte anlägga småplottriga synpunkter. Vad spelar det för roll, förlåt uttrycket, om vi lägga ner 10, 20, ja 30 miljoner kronor på detta område? Lägga vi ner några pengar, ha vi åtminstone gjort ett försök, då ha vi utsikter att vinna mycket för hela vårt folk för framtiden. Då kunna vi både få ökad folkmängd och bättre sociala möjligheter än om vi icke göra försöket. Vi böra också beakta de synpunkter, som från olika håll framförts om att staten visar för litet intresse för den forskning, som de privata industriföretagen bedriva.

Jag är inte säker på att dessa ord till kammarens protokoll spela någon roll, men jag har velat lätta mitt samvete och säga, att jag tror icke, att det är

Ang. anslag till en anläggning för torvbriketttillverkning. (Forts.)
 riktigt att, när det gäller frågor, som i mycket stor utsträckning kunna bliva av betydelse för landets folkhushållning och för ökning av arbetstillfällena, låta sig ledas av bokhållarsynpunkter. Herrarna på bondehåll borde f. ö. betänka, att ni ha ju torvmossar litet var. Om inte annat så borde ni räkna egoistiskt och ställa frågan: För den händelse man ökar möjligheterna till ekonomisk utvinning av torvmossarna, kan icke då också värdet på *våra* torvmossar komma att stiga?

Jag kan givetvis icke yrka annat än bifall till utskottets hemställan. Men jag vill uttala den bestämda förhoppningen — i den mån en enskild riksdagsmans synpunkter kunna inverka på arbetet i fortsättningen — att man, när det gäller denna verksamhet, måste lägga stark vikt vid inte bara den kommersiella sidan av saken utan även vid den vetenskapliga forskningen för ernående av bättre tekniska metoder och för att om möjligt påskynda utvärdandet av den kemiska industrien i Sverige.

Herr Lundgren: Herr talman! Den siste ärade talaren sade till mig, att mitt yttrande visade, att jag icke hade tillräckligt vida vyer. Härtill vill jag säga, att jag har läst propositionen mycket noga och att jag trott att huvudsyftet icke var att få fram en vetenskaplig forskning på detta område, utan att man skulle få fram bränslematerial. Jag befarade, yttrade jag, att material skulle komma fram i så stora kvantiteter, att det skulle växa upp stora högar med torvbriketter, som icke skulle komma till användning. Det är ur den synpunkten jag har sett den här saken. Jag har alltså velat peka på faran av för stor tillverkning av torvbriketter.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Pettersson i Rosta begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller första särskilda utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 59, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 9.

Föredrogs andra särskilda utskottets utlåtande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 76, med förslag till lag om eftergift under vissa förhållanden från bestämmelserna i 19 § första stycket lagen om arbetarskydd.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Herr **förste vice talmannen** erhöi på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Jag får hemställa, att kammaren för sin del måtte besluta, att andra

särskilda utskottet skall behandla Kungl. Maj:ts proposition, nr 91, med hemställan om riksdagens samtycke till utfärdande av förordnande jämlikt 1 § lagen om tjänsteplikt för medicinalpersonal, ävensom de ytterligare framställningar, som kunna komma att av Kungl. Maj:t eller i enskilda motioner göras i detta ämne eller andra i oskiljaktigt sammanhang därmed stående frågor; samt dessutom besluta, att första kammaren inbjudes att i detta beslut förena sig med andra kammaren.

Kammaren biföll vad herr förste vice talmannen sålunda hemställt.

Protokollsutdrag härom justerades och avsändes till första kammaren.

§ 11.

Föredrogs och lades till handlingarna andra särskilda utskottets memorial, nr 30, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra särskilda utskottets utlåtande nr 28 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 12.

Ang. förslag till lag om tjänsteplikt för medicinalpersonal.

Föredrogs andra särskilda utskottets utlåtande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tjänsteplikt för medicinalpersonal.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr Nilson i Eskilstuna: Herr talman! Ehuru jag vet att denna fråga kommer upp i ett större sammanhang, nämligen med den i går avlämnade propositionen om tjänsteplikt, vill jag begagna tillfället att fästa uppmärksamheten på vikten, att vid längre tids inkallelser all möjlig hänsyn toges till de medicine studerande, som komma att tagas i anspråk för militär tjänstgöring. De medicine studerandena hava en orimligt lång och dyrbar utbildning, och då studieresultatet för dem är beroende av viss giltighetstid för godkänd tentamen, ligger det stor vikt vid att saken ordnas så att avlagda tentamina icke få förfalla, varigenom väsentliga arbetsresultat kunna spolieras. Detta gäller givetvis, det vet jag, även studerande i andra fakulteter, och hänsyn bör väl tagas även till dem, men medicinarna befinna sig i en synnerligen ogynnsam situation.

Jag har intet yrkande, utan har endast velat fästa uppmärksamheten vid detta förhållande under förhoppning att saken vinner tillbörligt beaktande, då riksdagen och utskottet komma att behandla propositionen om tjänsteplikt i allmänhet.

I detta anförande instämde herr *Thorell* och fröken *Hesselgren*.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Sedan från första kammaren ankommit meddelande, att nämnda kammare förenat sig med andra kammaren i dess beslut, att andra särskilda utskottet skulle behandla Kungl. Maj:ts proposition, nr 91, med hemställan om riksdagens samtycke till utfärdande av förordnande jämlikt 1 § lagen om tjänsteplikt för medicinalpersonal, blev sagda proposition föredragen och därvid hänvisad till andra särskilda utskottet.

§ 14.

Anmäldes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 82, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 76 med förslag till lag om eftergift under vissa förhållanden från bestämmelserna i 19 § första stycket lagen om arbetarskydd; och

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tjänsteplikt för medicinalpersonal.

Skrivelseförslagen godkändes under förutsättning, beträffande förslaget nr 82, att utskottets hemställan i utlåtande nr 29 samt, i fråga om förslaget nr 84, att utskottets hemställan i utlåtande nr 31 bifölles även av första kammaren.

Vidare anmäldes andra särskilda utskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 83, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om utbetalande av krigsriskersättning till sjömän, dels ock i ämnet väckta motioner.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning, att utskottets hemställan i memorial nr 30 bifölles av första kammaren.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Avlämnades följande motioner, nämligen av:

herr *Tengström m. fl.*, nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 84, med förslag till förordning om tilläggsskatt å bensin, m. m.;

herrar *Onsjö* och *Olsson* i Kullenbergstorp, nr 59, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 84;

herr *Hallén*, nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 86, med förslag till förordning om statlig nöjesskatt; och

herr *Karlsson* i Munkedal, nr 61, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 86.

Dessa motioner bordlades.

§ 17.

Herr talmannen meddelade, att den ledighet från riksdagsgöromålen, som den 22 nästlidna november beviljats herr Hedlund i Östersund på grund av sjukdom tills vidare från och med nämnda dag, nu upphört och att herr Hedlund i Östersund denna dag åter intagit sin plats i kammaren.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Werner</i> i Hultsfred	under	4	dagar	fr. o. m. den	8	dec.,
› <i>Nilsson</i> i Landskrona	›	2	›	›	8	›
› <i>Johansson</i> i Norrfors	›	4	›	›	8	›
› <i>Borg</i>	›	5	›	›	9	›
› <i>Uddenberg</i>	›	4	›	›	8	›
fru <i>Nordgren</i>	›	3	›	›	9	›
herr <i>Lithander</i>	›	5	›	›	7	›

fru *Björck*
herr *Andersson* i Löbbo

under 4 dagar fr. o. m. den 11 dec., och
» 3 » » » 8 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.43 e. m.

In fidem
Sune Norrman.